

Har Norge en tilstrekkelig bærekraftig ressursforvaltning?

Knut Sunnanå

Norge oppfyller i dag ikke de krav som er satt til "bærekraftig ressursforvaltning" innen fiskeriene. Flere fiskebestander mangler nødvendige elementer av forvaltning og det satses for lite på å bygge opp bestander som er nedfisket. En bedre utnyttelse av marint råstoff kunne gitt milliarder til norsk fiskerinæring og mat til en sultende verden. For å oppfylle krav som stilles må det til en vedvarende nasjonal satsing på forskning og utvikling innen fiskerinæringen som langt overgår det vi ser i dag.

Norge sies å ha verdens beste ressursforvaltning når man sammenligner fiskerier av noen størrelse verden over. Etter min mening er dette også riktig, men det betyr ikke det samme som at Norge har en tilstrekkelig bærekraftig ressursforvaltning. Gjennom internasjonale konvensjoner og avtaler er begrepet "bærekraftighet" beskrevet gjennom følgende formulering:

"Bærekraftig utvikling skal sikre at forvaltning og bevaring av ressursgrunnlaget og teknologiske og institusjonelle endringer skjer på en slik måte at menneskelige behov oppfylles i dag og sikres for fremtiden.

Bærekraftig utvikling skal bevare land, vann og genetiske ressurser og skal være miljømessig bevarende, teknologisk hensiktsmessig, økonomisk utviklende og sosialt akseptabelt."

En slik definisjon vil, når den blir anvendt, ha konsekvenser for en rekke forhold som har betydning ved utnyttelse av havets ressurser. Dette spenner fra problemer omkring sikring av biologisk mangfold, via anvendelse av fangst til mat og over i samfunnsøkonomiske aspekter. Felles for mange av problemstillingene er at avgjørelser som tas skal være basert på troverdige, vitenskapelige undersøkelser og resultater.

Norge oppfyller, sammen med andre land som vi deler våre fiskeressurser med, en lang rekke krav til god ressursforvaltning og baserer for en stor del sin forvaltning på vitenskapelige råd. Likevel er det slik at vi i dag må konstatere at det er flere fiskebestander som ikke oppfyller kravene til god forvaltning enn dem som gjøre det. Selv om torsk og sild blir trukket frem som eksemp-

ler på god forvaltning er det lett å gi eksempler på dårlig forvaltning, som sei, uer, blåkveite, lodde og bestander uten særlig forvaltning, som reker, lange, brosme, flatfisk osv, osv.

Norge har en erklært målsetting om å forvalte marine ressurser på grunnlag av vitenskapelige undersøkelser. Dette ivaretas både av nasjonale forskningsinstitusjoner og et nært samarbeid med det internasjonale råd for havforskning som hvert år gir råd om hvilken forvaltning som bør velges for de bestander det blir etterspurt råd for.

Imidlertid synes ikke dette å være et tilstrekkelig grunnlag til å sikre en bærekraftig forvaltning, som blant annet bør inneholde en stor grad av forutsigbarhet, både hva gjelder ressursgrunnlag og vilkår for fiskerinæringen. Det internasjonale vitenskapelige samfunn er avhengig av det arbeid som gjøres nasjonalt og dermed også av den satsing de enkelte nasjoner gjør på marin forskning. Norske ressursforskere har i perioder vært toneangivende i det internasjonale miljø. Dette er imidlertid ikke situasjonen i dag da vi i stor grad er avhengig av å benytte metoder for taksering av fiskebestander som er utviklet av andre lands vitenskapsfolk og som er utviklet for andre økosystemer enn våre.

De siste årenes store hopp i kvoter for blant annet torsk viser klart at usikkerhet forbundet med forskning ikke håndteres på en tilfredsstillende måte av det norske forvaltningssystemet. Usikkerhet som fremkommer i vitenskapelige beregninger skal tas hensyn til, men krever også at man har en strategi for å ta i bruk alternativ kunn-

skap, både om økosystemet og om fiskerieringens betydning for samfunnet.

Bærekraftig utvikling er et begrep som stiller krav til resultatet av den forvaltning og utnyttelse vi gjør av våre marine ressurser. En av bærebjelkene i dette er hvordan man sikrer de menneskelige behov i dag og i fremtiden.

Det er i hovedsak innenfor to områder vi i dag svikter i relasjon til disse målene; vi utnytter ikke fangst og bifangst godt nok; vi bygger ikke opp bestander som kunne gitt en bedre avkastning enn i dag.

En endret holdning til disse to forholdene kunne ha bedret den økonomiske avkastning fra norsk fiskeriering med flere milliarder kroner. I tillegg er det et etisk problem at potensialet for produksjon av mat, i form av viktige proteiner, ikke utnyttes optimalt i en verden som har et skrikende behov for protein.

Det er også verdt å peke på at verdien av det kvantum som landes svinger svært mye fra år til år. Dette har sammenheng med at vi ikke behersker de virkningene varierende kvoter har på markedet. En kan i vid forstand si at dette ikke oppfyller de menneskelige behov ved at inntekt fra et gitt arbeid ikke er så høy som den kunne ha vært og ved at kystsamfunn taper inntekt og livsgrunnlag. En bærekraftig forvaltning må ha i seg midler til å håndtere alle slike aspekter.

Norge forvalter i dag ressurser som beskattes av en variert fiskeflåte. Det er et særtrekk i verden å ha kystfiskerier og havgående fiskerier integrert i det samme forvaltningssystemet, noe vi bare har til felles med få andre land. Det norske forvaltningssystemet har gjennom dette særlige muligheter til å tilpasse seg de menneskelige behov, både til den befolkning som lever av fiskerierne og foredling av fangsten, til de som handler sine fiskeprodukter der vi eksporterer og til verdens befolknings økende behov for mat.

Norsk ressursforvaltning bør ha store muligheter til å flagge nettopp disse særtrekk overfor verden. Men, dette vil kreve en betydelig innsats både til å utvikle fangst og foredling og til å forstå de mekanismer som virker gjennom forskning.

I de krav som settes til bærekraftig utvikling ligger det store utfordringer for samfunnet innen flere disipliner. Bevaring av land,

vann og genetiske ressurser vil kreve en betydelig innsats innen overvåking og forskning.

En bærekraftig ressursforvaltning må kunne dokumentere at verken land eller vann eller de genetiske ressurser er forurenset. Slik forurensing kan like godt være uavhengig av ressursutnyttelsen som den kan være forårsaket av næringsutøvelsen. Dette vil kreve både overvåking av miljøet og av biodiversitet samt tiltak for å bøte på eventuelle skader som oppstår.

For norsk ressursforvaltning kan det teknologiske aspekt ved fiskerieringen bli en flaggsak. Som nevnt er det et særtrekk i verden med vår integrering av kyst- og havflåte. Det er også enestående i verden å ha en kystflåte med en så høy teknologisk standard som den norske. Det er i aller høyeste grad bærekraftig å ha en kystbefolkning som utøver en næring der det teknologiske nivå ligger godt over gjennomsnittet for arbeidsplasser i landet som helhet.

For at vi skal kunne si at vi har en bærekraftig ressursforvaltning må også den norske kystbefolkning være enig i dette. Utvikling av et bosettingsmønster med byer og bygder langs kysten der fiskerieringen er den økonomiske drivkraft og som bidrar positivt til etablering av arbeidsplasser innen andre næringer, må være helt nødvendig for å kunne anse vår ressursforvaltning som sosialt akseptabel.

I streben etter å oppnå en bærekraftig ressursforvaltning har det internasjonale samfunn gitt en del spilleregler og et sett av slike regler er det såkalte "føre var"-prinsippet som er gitt i det følgende:

"Føre var"-prinsippet skal brukes ofte av stater som forvalter ressurser og det skal tas hensyn til usikkerhet i størrelse og produktivitet av bestander, biologiske referansepunkter, fiskedødelighet, utkast, bifangst og miljømessige, sosiale og økonomiske forhold.

Norsk fangst og forvaltning av vågekval er utviklet til å ta fullt hensyn til dette prinsippet og dette har ført til at vi kan fastsette kvoter for denne fangsten. Skulle vi ha anvendt den samme forvaltningsmodellen på torsk eller sild, ville kvotene ha blitt uakseptabelt lave.

I de seinere år har det vært pekt på en stor grad av usikkerhet i de vitenskapelige metoder som brukes for bestandstaksering.

En slik økt usikkerhet må etter "føre var"-prinsippet føre til lavere kvoter, selv om beregningene ellers gir det samme resultatet. Norsk ressursforvaltning har ikke fulgt opp dette ved fastsettelse av kvoter.

Det internasjonale råd for havforskning har søkt å sette biologiske referansepunkter for de bestander de skal gi råd for, men har ikke nådd langt nok i dette arbeidet. Ut fra en utarbeidet manual for dette arbeidet kreves det både grenseverdier og målverdier for blant annet fiskedødelighet og gytebestand for at "føre var"-prinsippet er oppfylt.

Kravet om bærekraftig utvikling og bruk av "føre var" prinsippet setter store krav til en ressursforvaltning. Norsk ressursforvaltning har de beste forutsetninger for å oppfylle disse kravene, men det krever en strategi der vi ikke lar oss ta på sengen av tilfel-

dige innspill fra pressgrupper. Dette gjelder i særlig grad innspill der vern av miljø, bevaring av dyrs rettigheter, vern av truede arter og bevaring av truet natur settes frem uten at norsk fiskerinæring og norsk fiskeriforvaltning har avklart sitt forhold til disse problemstillingene.

For å kunne håndtere slike problemstillinger kreves det et nasjonalt løft i form av forskning og utvikling for hele fiskerinæringen, slik at både det nasjonale og internasjonale samfunn kan se at norsk ressursforvaltning er på rett veg. Om vi ønsker å oppfylle alle de krav som vil bli stillet til bærekraftig bruk av våre marine ressurser og unngå at bruk av "føre var" prinsippet skal frarøve næringen store verdier, må det til en vedvarende nasjonal satsing som langt overgår det vi ser i dag.

